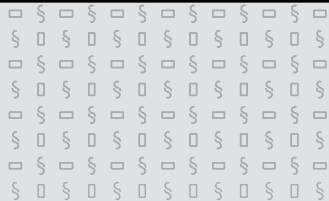

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

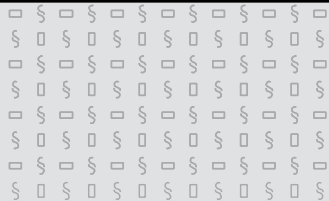
INTERPRETACE V POSTMODERNÍM POHLEDU

Martin Škop

Interpretace v postmoderním pohledu - Martin Škop

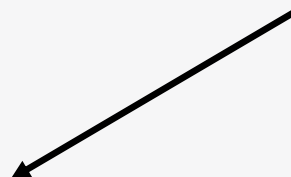

- Modernita: svět je spojitý, homogenní, uspořádaný a determinovaný celek, který je podřízen univerzálním pravidlům.
- Postmoderna: svět je různorodý, heterogenní, není v něm vše předvídatelné a náhoda má významné místo.
- Spor o LOGOCENTRISMUS

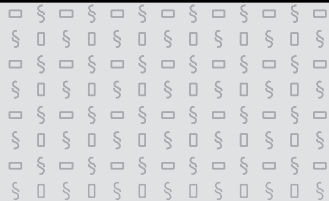

Logocentrismus

- Svět je strukturován pomocí binárních protikladů
- Znak předchází skutečnost
- Znaková struktura reprezentuje skutečnost

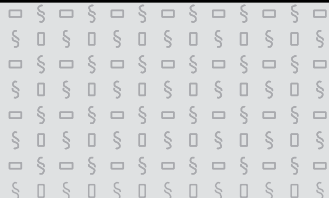

Tato reprezentace je pak zaměňována s věděním o skutečnosti, přičemž se nárok na platnost a legitimitu vědění opírá o nereflektovanou kulturní podmíněnost a určitost znaků pro reprezentaci skutečnosti.

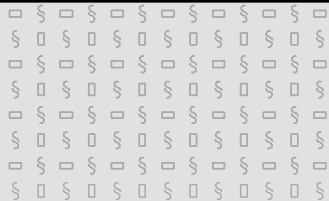
„Postmodernismus“

- nabídl nové způsoby vidění světa a společnosti
- neprovedl nějaký revoluční metodologický přelom
- podryl obraz světa a společnosti jako logocentrické a determinované celosti
- společenské vědy se stávají spíše interpretačními

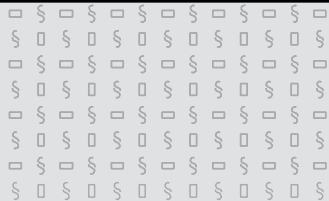
Jacques Derrida

- francouzský filosof; (1930 – 2004)
- *dekonstrukce* – pokus otevřít text
 - pokouší se problematizovat představu, že systém práva může být označen jako „spravedlivý“ v určitém (skutečném) čase.
 - Spravedlnost není dekonstruovatelná, právo je.
- **Dekonstrukce**
 1. Poskytuje metodu pro kritiku stávajících právních doktrín; dekonstruktivní čtení může ukázat, jak argumenty používané určitou teorií se vzájemně podřívají a jsou v rozporu.
 2. Techniky dekonstrukce ukazují, jak jsou doktrinální argumenty ovlivněny ideologickým myšlením.
 3. Dekonstrukce nabízí nový druh interpretační strategie a kritiku ustálené a konvenční interpretace právních textů.

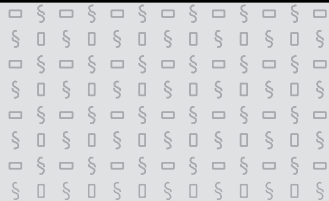
Modelem filosofického traktátu není pro postmodernisty vědecká teorie chápáná jako vnitřně bezrozporný a uspořádaný celek tvrzení formulovaných jazykem, který splňuje požadavky jednoznačného a precizního vyjádření intersubjektivní kontroly nebo celé řady jiných metodologických kritérií vědeckosti, ale literární vyprávění s jeho svobodným jazykem a pravidly konstrukce, které nějak shora stanoví, že neexistují žádná jasná kritéria toho, co je literatura (a co stanoví literatura) a co ne.

Duncan Kennedy: současný svět vysílá právníky na interdisciplinární toulky.

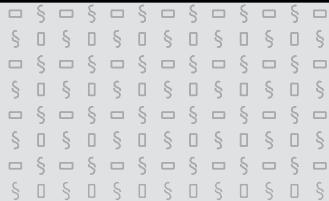

Kritika racionálního normotvůrce

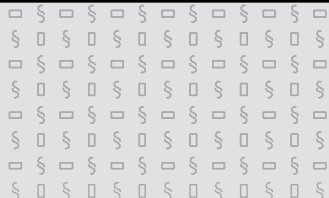
- **Lech Morawski:** kritika teorie racionální tvorby práva a racionálního normotvůrce
- **model racionální tvorby práva:** opírá se o přesvědčení, že racionální pravotvůrce je povinen dosahovat cíle a prostředky opíraje se o znalosti pravidel řídících společenské struktury
- problém vyvstává ve chvíli, kdy zjistíme, že takové znalosti nemůžeme získat
 - **Alasdair MacIntyre:** ačkoli humanitní vědy nedokáží poskytovat zobecnění ve formě zákona, přesto nemáme důvod být překvapeni tím, že se tak vědci nechovají.
- velmi zřídka se stává, že by lidé volbu cílů a prostředků opírali o znalosti pravidelností sociálního života – protože tyto pravidelnosti neexistují.
 - pokud jakási taková pravidla vznikají, tak pouze jako doporučení
 - jejich nezastupitelná role spočívá v interpretacích jiných kultur a tradic

- Jinak postupujeme v případě, když věříme, že normotvůrce nedělá chyby, že tedy právní normy vytvářejí systém, který je prost nejasností, protimluv či nedostatků.
 - Právní interpretace v postmoderním pohledu proto musí být připravena na to, že v právním textu budou výrazné nedostatky
 - moderní přístup tyto nedostatky odstraňoval tak, že vzájemný rozpor interpretací odstranil – to je však omluva normotvůrce, neboť předpokládáme, že žádný rozpor nemohl chtít.
-
- **Gustav Radbruch:** zákon musí být rozumnější než jeho autor
 - otázkou je, zda omlouvání normotvůrce (a vytvoření pravidel pro tyto „omluvy“) je postmoderní přístup, a nebo přístup skutečně racionální.
 - Postmoderní prvky zde nalézáme pouze v přístupu a otevřenosti kritiky než ve skutečně „tvrdé“ postmoderní kritice racionálního normotvůrce.

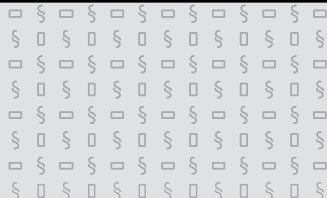

- **Co by se však stalo, kdybychom připustili, že normotvůrce chyby opravdu dělá?**
 - na tuto otázku nedokážeme podat uspokojivou odpověď
 - nelze nerespektovat právo
 - proto Morawski nemůže přistoupit na teorie, které zdůrazňují roli čtenáře (adresáta) před tvůrcem, na literární způsob interpretace právního textu
 - korekce extrémních očekávání kladených na postmodernu

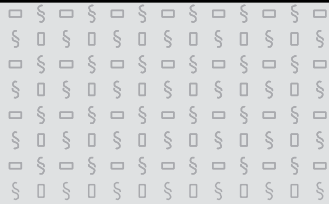

Interpretativní universalismus

- směr, který za vším, čím se zabýváme, za vším jednáním a myšlením vidí interpretaci (**Stanley Fish, Ronald Dworkin**)
 - vše chápání je záležitostí interpretace
 - Námitka: vede k záplavě individuálních interpretací, mezi kterými nebude možné rozhodnout – je-li vše záležitostí interpretace, pak kdokoli může kdykoli dopět k jakémukoli výsledku (**Dennis Patterson**)
- IU: způsob, jímž se vzájemně ovlivňujeme se světem, nikoli aktivita vsunutá mezi člověka a svět
 - způsob jak jednat se světem, jak jej ovlivňovat
 - vztah ke společensky podmíněnému prostředí
- Tím, že se IU pokouší tyto společensky podmíněné vztahy demaskovat nemůžeme rozumět to, že by se je pokoušel narušit – leda, že by tyto vztahy byly diskriminační

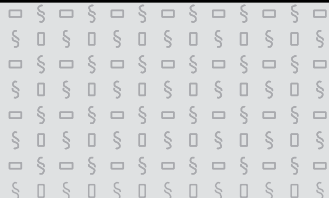

- **Duncan Kennedy:** soudci hrají ideologickou roli při vytváření právních (individuálních) norem
 - **ideologie:** univerzalizační projekt inteligence, která se chápe jako jednající „pro“ skupinu, jejíž zájmy se kříží se zájmy jiné skupiny
 - soudci se při rozhodování (interpretaci) podílejí na ustavování pravidel, která interpretace je obvyklá, normální
 - objektivně není možné určit opravdu správnou interpretaci
 - záleží na tradici, kterou interpretaci budeme chápat jako správnou – a konečnou
 - podstatný je rozsah, do kterého se soudci na právnických fakultách učí předvídat, že sociálně konstruované systémy významů budou otevřené rozmanitým interpretacím
- Cílem postmoderní interpretace v žádném případě nemůže být rozmělnění textu a absolutní pluralita, která nebere ohledy na nic a na nikoho

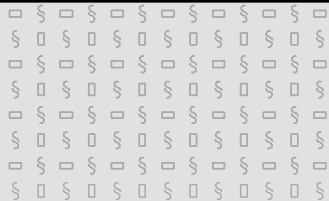

Interpretace jako bolest a smrt

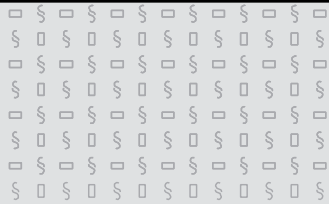
- **Robert Cover:** „Právní interpretace se odehrává na poli bolesti a smrti“
 - důvodem je skutečnost, že soudce interpretuje určitý text, v důsledku čehož je někomu odepřena svoboda či přijde o část svého majetku
 - právo, které nemůže ovlivňovat společenskou realitu vlastně není právem
 - výklad práva je díky tomu také jedinečný: je natolik spojena s hrozbou či praxí násilných činů, že je odlišná od interpretace v jiných humanitních vědách
- Právo je /vytváří/ svět, ve kterém žijeme, a který nás plně obklopuje – je mu nutno porozumět v kontextu vyprávění, která jej provázejí
- Interpretace práva je spojena s určitými problémy, které proti sobě staví ty, kteří s právem nakládají a ty, kteří z toho chtějí těžit nebo chtějí samotné právo, či ty, kteří je vytvářejí, ovládat

- Slovy zákona ovládáme skutečný svět a podřizujeme jej utopickým ideálům
 - právo je spojeno s vyprávěními, která tvoří mýty, jejichž cílem je propojit normativní svět se světem materiálním
- **NOMOS** – normativní universum: právo a vyprávění jsou nerozlučitelně spojeny, aby vytvářely systém historie a osudu, začátku a konce, vysvětlení a účelu
 - neustále vytváříme tento svět tím, že definujeme správné a špatné, platné a neplatné
 - tento svět je vytvářen interpretativními vazbami, které determinují, co právo znamená a co by právo (právem) mělo být
 - naše jednání dávají smysl pouze pokud jsou vztažena k určité normě (interpretačnímu vodítku) – a tím je vytvářen okolní svět

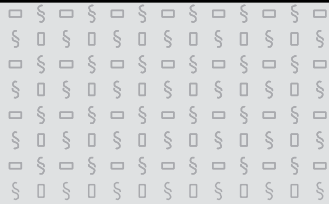

- Podstatné je pro interpretaci soudní rozhodování (soudní rozhodnutí)
 - soudy jsou „jurispatické“
 - jurispatický – tendence likvidovat právní myšlení, které je odlišné; likviduje veškeré jiné právní tradice
 - nárokuje si jedinou a skutečnou pravdu vážící se k právu a spravedlnosti

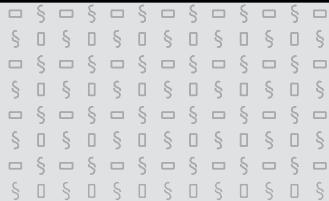

Kritika klasické interpretace

- postmoderní interpretace se odlišuje tím, popírá pozitivistickou ideu, předpokládající určenost interpretace
- klasická interpretace (Hart/Kelsen) se hodí pouze na jednoduché případy
 - důležitý je vklad toho, kdo interpretuje (norma nemůže myslet na jednotlivosti)
- Kennedy: interpretace je strategická činnost
 - právník se pokouší přetvořit původní představu toho, co systém norem vyžaduje, za nabízených okolností, tak, aby nová představa korespondovala s mimoprávními preferencemi tohoto interpretujícího právníka
 - vytváření „interpretační hry“
 - strategie tak spočívá v tom, jakou normu opravdu použít, stejně jako určení, jaké tato norma vyžaduje podmínky pro aplikaci /určitý rozdíl můžeme vnímat i v míře nutnosti splnění těchto podmínek/
 - důležitý tak není standardní pramen práva, ale to, co dovede subjekt ke konečné interpretaci
- To, oč v interpretaci jde, je poměřování svých schopností, strategií či času, které mohou nebo nemohou obstát proti klasickému chápání pravidla v souvislostech, které zamýšlel normotvůrce

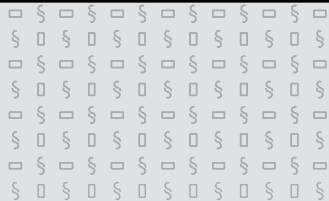

- Obvykle se předpokládá, že se soudce bude chovat objektivně a nebude interpretovat objektivní právo ideologicky
 - To je však nemožné: soudce se nemůže tvářit že stojí uprostřed (čerpající stejně od obou stran) či že není ničím zatížen – tím se soudce vyhýbá sporu jeho popřením
 - pokud aplikuje právo ideologicky, znamená to, že spor nepopírá – dokonce nebude postupovat legitimně, pokud se nepokusí přizpůsobit normu svému vidění světa
 - vždy je však nutné tento ideologický pohled vtěsnat do právní normy

Autor = Čtenář

- **Jacques Derrida / Stanley Fish**
- vymezení vůči názoru: bylo by nedemokratické zkoumat co normotvůrce zamýšlel a nikoli, co napsal (Antonin Scalia)
- lexikální položky a gramatické struktury samy o sobě nepřinesou žádný význam, pokud nepřistoupíme na to, že jsou užity s určitým záměrem
- v textu toho může být mnohem více, než nám autor dokázal sdělit – nelze pouze pietně rekonstruovat text, ale je nutné zamyslet se i nad možnostmi účelu normativní úpravy
 - to je určitá forma jednoduché dekonstrukce (**Jacques Derrida**)
 - text je stále znovu a znovu interpretován v konkrétních souvislostech – to nám sice textualismus umožňuje, ale pouze v rámci něj nejsme schopni pochopit, co nám normotvůrce vlastně sděluje

- Zdůrazněním role čtenáře se pouze vystihuje podstata interpretace
 - lze umístit do textu vlastní cesty a vlastní historii – nejedná se o striktně uzavřený text
- Dekonstrukce může napomoci odhalit v textu bariéry, které jsou překonatelné a jejichž jediným účelem je determinovat adresáta zbytečně